

Het bijbelboek Openbaring

Aren van Waarde

Hoofdstuk 1

Opschrift en heilwens (1:1-3)

“Openbaring van Jezus Christus, die God Hem heeft gegeven om zijn slaven te tonen wat spoedig moet gebeuren; en Hij heeft die door zijn engel gezonden en aan zijn slaaf Johannes te kennen gegeven. Deze heeft het woord van God betuigd en het getuigenis van Jezus Christus, alles wat hij heeft gezien. Gelukkig hij die leest en zij die de woorden van de profetie horen en die bewaren wat daarin geschreven staat; want de tijd is nabij”¹

Vers 1

Openbaring van Jezus Christus is de titel die God aan dit boek heeft gegeven. Niet zoals dikwijls wordt gezegd: “Openbaringen” (meervoud) maar: “Openbaring” (enkelvoud). Niet: “Openbaring van Johannes” maar: “van Jezus Christus”. Niet Johannes heeft geopenbaard wat in dit boek wordt getoond maar Christus. Niet de ziener staat in het boek centraal maar de gekruisigde en opgestane Messias. Johannes was slechts de aardse schakel die de woorden en beelden van Christus mocht doorgeven.

Openbaring is een vertaling van het Griekse woord *apokalypsis*. Dat betekent letterlijk “onthulling”, de wegneming van een sluier. Zoals een kunstwerk op de dag van de presentatie feestelijk wordt onthuld door de burgemeester, en voor iedereen zichtbaar wordt, zo worden Christus en zijn toekomstig rijk in dit boek uiteindelijk zichtbaar. Bij de ontknoping zegt God: **“Zie, Ik maak alles nieuw!”** (21:5).

De genitief (**van Christus**) kan op twee manieren worden opgevat. Allereerst als aanduiding van *auteurschap*. Jezus is de auteur van het boek. Tijdens het openingsvisioen dicteerde de opgestane Heer aan Johannes wat die moest schrijven. De gevaren die Gods “slaven” bedreigen en de houding die zij ertegen moeten innemen werden daarbij onthuld. Aan het eind van het boek staat:

“Die deze dingen getuigt, zegt: Ja, Ik kom spoedig!” (22:20)

Het hele boek is een getuigenis van Jezus Christus. *Hij* heeft de profetie gegeven.

¹ De tekst van het boek Openbaring is ontleend aan *Het Nieuwe Testament*, Herziene Voorhoeve-uitgave. Medema, Vaassen 1982

De tweede naamval kan ook het *onderwerp* van het boek aanduiden. In de Openbaring wordt de Messias zichtbaar. “Hij komt met de wolken, en elk oog zal Hem zien” (1:7). Het laatste Bijbelboek onthult Hem als de hemelse Hogepriester die wandelt tussen de gouden kandelaren (1:17), het Lam in het midden van de troon (5:6), de Mensenzoon die komt op de wolken van de hemel (14:14-16), de Koning der koningen die de volken oordeelt en hoedt (19:11,15), de Rechter van levenden en doden (20:11-12) en de Heer die zijn slaven een ereplaats geeft (22:3-4). De Messias staat in de Openbaring centraal.

Die God Hem heeft gegeven. Het is opmerkelijk dat hier onderscheid wordt gemaakt tussen “God” en “Jezus Christus”. De apostel Paulus maakte dit onderscheid ook: “Want er is één God en één Middelaar tussen God en mensen, de mens Christus Jezus” (1 Tim.2:5). De Messias volbrengt de wil van zijn Vader (Joh 4:34, 5:19-30, 5:36, 6:38, 17:4; Mat 26:39, Mar14:36, Luk 22:42, 1 Kor 15:25-28). De Middelaar openbaart zich op een bepaalde manier omdat de Ene het zo heeft beschikt. God heeft Hem een openbaring gegeven.

Om zijn slaven te tonen wat spoedig moet gebeuren is het doel van het boek. De Openbaring is gegeven om aan “slaven” te laten zien wat spoedig moet gebeuren. Hoewel Paulus zich een “slaaf van Jezus Christus” noemt, wordt de uitdrukking “slaven” (of “knechten”) in het Nieuwe Testament nooit gebruikt als aanduiding van de christelijke gemeente. Christenen zijn “leden van Christus” maar niet Zijn slaven.

In de Hebreeuwse bijbel komt de term “slaven” echter dikwijls voor als erenaam van de Israëlieten. Zij zijn de “knechten van Jahweh” (Lev.25:42, 25:55; Deut.32:36, 32:43; Psa.34:23, 79:10, 89:51-52, 90:13, 90:16, 102:14-16, 102:29, 105:25, 113:1, 134:1, 135:1, 135:14; Jes.54:13, 63:17, 65:9). “Uw knechten” is een parallel van “Uw volk”, “de Israëlieten”, “de stammen van uw erfdeel”, de aanbidders in de tempel, de bouwers van Sion, de nakomelingen van Jakob en de inwoners van Juda. “Uw knechten” is de tegenpool van “de volken”, d.w.z. de niet-Joden (Psa.79:10, 89:51-52, 102:14-16).

Het boek Openbaring is volgens vers 1 gericht tot **Joden**. Uit allerlei details blijkt dat ook de “zeven gemeenten” die later worden genoemd uit Joden bestaan.

“Hem die ons gemaakt heeft tot een koninkrijk, tot priesters” (1:6) is een belofte die God heeft gegeven aan **Israël** (zie Exod.19:6, Jes.61:6) en die in het Nieuwe Testament wordt betrokken op Israëlieten (vergelijk 1 Pet.2:9 met 1 Pet.1:1).

Uit het feit dat van tegenstanders wordt gezegd dat zij “zeggen dat zij Joden zijn, en het niet zijn maar een synagoge van de satan” (2:9, 3:9) blijkt dat de hoorders in Smyrna en Filadelfia **wel** tot het Joodse volk behoren.

In de boodschap voor Pergamum zegt Christus: “Bileam leerde Balak de kinderen Israëls een strik te spannen... Zo hebt ook gij...” (2:13). In Pergamum wordt de leer van Bileam verkondigd, en de slachtoffers van die leer zijn net als vroeger **“kinderen Israëls”**.

Aan Thyatira belooft Jezus: “Wie overwint... zal ik macht geven over de volken, en hij zal hen hoeden met een ijzeren staf” (2:26). Daaruit blijkt dat de overwinnaars **niet** behoren tot de volken. Volgens de Bijbel bestaat de mensheid uit “Israël en de volken”. Trouwe Israëlieten zullen een aandeel hebben in de heerschappij van de Messias over de volken, zoals is voorzien door de profeten.

Als de opgestane Here belooft, dat de tegenstanders van de gelovigen uit Filadelfia zullen komen, zich zullen neerbuigen voor hun voeten, en zullen erkennen dat de Messias hen heeft liefgehad (3:9), dan is die belofte ontleend aan de profetie van Jesaja (43:4, 60:14) waar hij betrekking heeft op **Israëlieten**.

Wanneer Christus Laodicea aanraadt om te “kopen” wat blijvende waarde heeft (3:18), dan is dat een echo van het advies van de HERE aan het **Joodse** volk (Jes.55).

Uit zulke details blijkt dat de Openbaring is gericht tot Joden en niet tot gelovigen uit de volken.

Wat spoedig moet gebeuren. Uit deze bijzin concluderen velen dat Johannes verwachtte dat zijn visioenen binnen enkele jaren in vervulling zouden gaan. In zekere zin was dat ook zo. Johannes was ervan overtuigd dat de “slaven” aan wie hij schreef de komst van de Messias in heerlijkheid zouden meemaken. Maar de “slaven” tot wie hij zich richtte waren niet zijn tijdgenoten. Terwijl de ziener op Patmos was, een eilandje in de Egeïsche zee, kwam hij “in geest op ‘s Heren dag” (1:10). Zijn lichaam bleef op het eiland, maar “in geest”, d.w.z. in een visioen, werd hij verplaatst naar de dag van de Heer, die nog niet was aangebroken (vgl. 2 Thess.2:1-3). *Binnen het kader van dat visioen* kreeg hij opdracht om aan bepaalde mensen te schrijven (1:11).

De “slaven” voor wie het boek is bestemd waren niet in leven gedurende het verblijf van de ziener op *Patmos*, maar leven in de tijd waarnaar hij werd verplaatst in zijn *visioen*. Het zijn Joden die tijdens de dag van de Heer op aarde zullen zijn. “Knechten van God” die een mens in de tempel zien zitten waar hij zich als god laat vereren zodat vele Joden afvallig worden en zich niet langer houden aan het verbond (2 Thess.2:3-5). Op dat moment zal de Openbaring het enige houvast zijn. Op het bezit van het laatste Bijbelboek zal dan de doodstraf staan! (6:9, 20:4). De gebeurtenissen die in de rol worden beschreven zullen voor

Joden die **dan** leven “spoedig” plaatsvinden, d.w.z. binnen enkele jaren. Het geschrevene “moet gebeuren” omdat het in Gods raad is beschikt.

“Voorzeker, de HERE HERE doet geen ding, of Hij openbaart zijn raad aan zijn knechten, de profeten” (Amos 3:7)

En hij heeft die door zijn engel gezonden. Ook uit deze mededeling blijkt dat de Openbaring is gericht tot Joden. De vermelding van de “engel” verbindt het laatste Bijbelboek met de wet van Mozes. Gods onderwijzing die Israël bij de Sinaï heeft ontvangen is óók door engelen gegeven. We lezen dit op vier plaatsen in het Nieuwe Testament (Handelingen 7:38, 7:53; Galaten 3:19; Hebreeën 2:2)

Zoals de wet “vast stond” en elke overtreding en ongehoorzaamheid rechtvaardige vergelding ontving, zo staat ook de Openbaring vast. Wie de woorden van het boek bewaren worden gelukkig geprezen (1:3), maar wie eraan tornen komt dit duur te staan (22:18-19).

Tijdens zijn visioenen hoorde Johannes op meerdere momenten een stem die hem opdrachten gaf en hem uitleg verschafte. In vers 10 staat bijvoorbeeld:

“Ik kwam in geest op de dag van de Heer, en ik hoorde achter mij een luide stem als van een bazuin die zei: Wat u ziet, schrijf dat in een boek...” (1:10)

De bazuinstem die Johannes op dat moment hoorde, was niet de stem van de opgestane Heer, die klinkt “als het gedruis van vele wateren” (1:15), maar de stem van de openbaringsengel. Om verwarring met de stem van de Messias te voorkomen duidt de schrijver de engelstem aan als: “de eerste stem die ik gehoord had als van een bazuin” (4:1). Zo’n stem klinkt in het boek vaker (10:4, 10:8, 12:10, 14:13). De “bazuin” is de ramshoorn (sjofaar) of de zilveren trompet die het volk Israël bij allerlei gelegenheden bijeenriep (Numeri 10:2-10, vg. Ezech.7:14 en Hos.5:8).

Op een later moment zag Johannes de bode die met hem sprak. Het was één van de zeven engelen die de schalen van Gods gramschap over de aarde zullen uitgieten (17:1,7,15). Aan het slot van het boek wordt deze engel drie maal genoemd (22:6,8,16).

En aan zijn slaaf Johannes te kennen gegeven. De ziener noemt zich Gods “slaaf”. Hij vereenzelvigd zich met de geadresseerden, en geeft aan dat hij in opdracht van God handelde toen hij zijn visioenen te boek stelde. Of deze man ook het vierde evangelie en de “brieven van Johannes” heeft geschreven, is ons niet geopenbaard. Eén ding is duidelijk: de schrijver was een Jood. Hij was een “slaaf van de Messias” en hij heette *Jochanan*, “de Heer is een genadig Gever”.

God gaf hem wijsheid om zijn volksgenoten op de dag des Heren te ondersteunen.

De engel heeft Johannes niet alleen iets laten zien maar hem ook de betekenis van die beelden “te kennen gegeven” (Gr. *semainoo*). De profeet Agabus “gaf door de Geest *te kennen* dat er een grote hongersnood zou komen over het hele aardrijk. Die is ook gekomen onder Claudius” (Handelingen 11:28). Zowel in Openbaring 1:1 als Handelingen 11:28 gaat het om het verschaffen van specifieke voorkennis die een mens van nature niet bezit.

Vers 2

Deze heeft het woord van God betuigd en het getuigenis van Jezus Christus, alles wat hij heeft gezien. Dat Johannes “het woord van God heeft betuigd en het getuigenis van Jezus Christus” betekent niet, dat hij als predikant is opgetreden. Met “het woord van God” en “het getuigenis van Jezus Christus” wordt bedoeld: de inhoud van het boek Openbaring. Uit de toevoeging “alles wat hij heeft gezien” blijkt dat het gaat om de visioenen die Johannes mocht ontvangen. In Openbaring 1:2 wordt Johannes getekend als Bijbelschrijver.

Evenals oudtestamentische profeten een “last” ontvingen, de last van het woord des Heren, zo ontving Johannes het woord van God om dat aan zijn medeslaven door te geven. Het “woord van God” en het “getuigenis van Jezus Christus” zijn niet twee verschillende dingen, maar één enkele last. Het Griekse voegwoord *kai*, dat doorgaans met “en” wordt vertaald, heeft verklarende betekenis. Johannes heeft “het woord van God betuigd, *namelijk* het getuigenis van Jezus Christus, alles wat hij heeft gezien”. God gaf de Messias een bepaalde openbaring en de Messias zond die via zijn engel aan Johannes (1:1). Johannes heeft wat hij zag te boek gesteld en daarbij niets achtergehouden. Als een ooggetuige doet hij verslag van wat de engel hem heeft laten zien.

Vers 3

Gelukkig hij die leest en zij die de woorden van de profetie horen. De schrijver verwachtte niet dat zijn boek zou worden gelezen door de eenzame enkeling - zoals de eunuch uit Ethiopië de boekrol van Jesaja las (Handelingen 8:26-40). Hij voorzag dat de Openbaring in samenkomsten zou klinken, waarbij één persoon hardop zou voorlezen en de overigen zouden luisteren. Zo gaat het toe tijdens de bijeenkomsten van het Joodse volk in hun synagogen. Het synagogebeestuur kan een bezoeker uitnodigen om de lezing voor die sabbat te verzorgen. De betrokkene treedt dan op als *sheliach tsibboer*, of “boodschapper van de vergadering”. De gang van zaken is opgetekend door Lukas:

“[Jezus] kwam in Nazareth waar Hij was opgevoed en ging naar zijn gewoonte op die dag van de sabbat naar de synagoge en stond op om te lezen. En het boek van de profeet Jesaja werd Hem gegeven; en toen Hij het boek had ontrold, vond Hij de plaats waar geschreven stond: ‘De Geest van de Heer is op Mij, doordat Hij Mij heeft gezalfd om aan armen het evangelie te verkondigen; Hij heeft Mij gezonden om aan gevangenen loslating te prediken en aan blinden het gezicht, om verbrokenen heen te zenden in vrijlating, om te prediken het aangename jaar van de Heer’. En nadat Hij het boek had opgerold en aan de dienaar teruggegeven, ging Hij zitten en de ogen van allen in de synagoge waren op Hem gericht. Hij nu begon tot hen te zeggen: Heden is dit Schriftwoord in uw oren vervuld” (Lukas 4:16-21)

Net zoals Jezus in de synagoge van Nazareth werd uitgenodigd om de lezing uit de Tenach te verzorgen en om iets over die lezing te zeggen, zo werd dit ook aan Paulus gevraagd in het Pisidische Antiochië:

“Zij nu... kwamen in het Pisidische Antiochië aan; en zij gingen in de synagoge op de sabbatdag en namen plaats. En na het lezen van de wet en de profeten zonden de oversten van de synagoge een boodschap tot hen en zeiden: Mannen broeders, als u een woord van bemoediging voor het volk hebt, zegt het. En Paulus stond op, wenkte met de hand, en zei...” (Handelingen 13:14-16)

In de synagoge wordt er op elke sabbat voorgelezen uit de wet van Mozes (Handelingen 15:21). Johannes verwachtte dat zijn boek op de dag des Heren ook zó zou worden voorgelezen.

De profetie. De Openbaring is een profetie. Het hoofddoel van het boek is om “slaven” te bemoedigen in de donkere dag waarin zij leven, en hen aan te sporen tot trouw aan Gods verbond. De verleiding om de God van Israël de rug toe te keren en zich niet langer te houden aan Zijn wet, zal ongekend groot zijn. Wat in deze rol staat kan hen ervoor bewaren om door de “afval” te worden meegesleurd (vgl. 2 Thessalonicenzen 2:3, 8-13).

En die bewaren wat daarin geschreven staat. Deze zaligspreking wordt aan het eind van het boek herhaald. Daar lezen we:

“Gelukkig hij, die de woorden van de profetie van dit boek bewaart” (22:7)

De engel zegt dan tegen Johannes:

“Ik ben een medeslaaf van u en van uw broeders, de profeten, en van hen die de woorden van dit boek bewaren” (22:9)

Het werkwoord “bewaren” (Gr. *tereoo*) geeft aan dat men het boek koestert als een kostbare schat, de inhoud ervan ter harte neemt, die overpeinst en hem als richtsnoer gebruikt. “Bewaren wat erin geschreven staat” betekent: niets aan de inhoud toevoegen en er ook niets van afdoen (22:18-19). De opdracht om het boek te bewaren krijgt een bijzondere klank wanneer we beseffen dat het bezit ervan als hoogverraad zal worden beschouwd – een vergrijp dat met de dood wordt bestraft (vgl. 6:9 en 20:4 met 1:2).

Want de tijd is nabij. Voor “slaven van Christus” die op aarde zijn wanneer de dag des Heren aanbreekt is “nabij” wat in het boek wordt beschreven, inclusief de verschijning van de Messias in heerlijkheid. Alles zal “spoedig” gebeuren. Deze verzekering wordt zeven maal herhaald, zodat hij een grote nadruk krijgt (1:1, 1:3, 22:6, 22:7, 22:10, 22:12, 22:20)

Voor “tijd” gebruikt Johannes niet het woord *chronos* (d.w.z. “tijdperk”), maar *kairos* (d.w.z. “tijdstip”). Het gaat om het uur van de openbaring van de Messias. De belofte dat de Heer spoedig komt is voor deze mensen van groot belang, aangezien zij lijden onder de “grote verdrukking” die de “mens der zonde” ontketent tegen trouwe dienaars van de God van Israël (13:7, 13:14-18). De weergave van *en tachei* (1:1) met “haastig” is minder juist. Voor wie zich in nood bevindt, is het een schrale troost om te vernemen dat er “haastig” hulp komt. Wanneer de hulpverleners een grote afstand moeten afleggen kunnen “haastige” helpers nog best te laat komen. Het is wél een troost om te weten dat de hulp “spoedig” komt, d.w.z. dat deze niet lang op zich zal laten wachten. In de Openbaring worden in dit verband meerdere tijdsaanduidingen gebruikt: tweeënveertig maanden (11:2, 13:5), twaalfhonderd zestig dagen (11:3, 12:6), en “een tijd, tijden en een halve tijd” (d.w.z. drie-en-een-half jaar, 12:14, vergelijk Daniël 7:25 en 12:7).

“Als die dagen niet werden verkort, zou geen enkel vlees behouden worden, maar ter wille van de uitverkorenen zullen die dagen worden verkort” (Mattheüs 24:22)

Afzender, ontvangers en een nieuwe heilwens (1:4-8)

“Johannes aan de zeven gemeenten die in Asia zijn: genade zij u en vrede van Hem die is en die was en die komt, en van de zeven geesten die voor zijn troon zijn, en van Jezus Christus, de trouwe getuige, de eerstgeborene van de doden en de overste van de koningen der aarde. Hem die ons liefheeft en ons van onze zonden heeft verlost door zijn bloed, en ons gemaakt heeft tot een koninkrijk, tot priesters voor zijn God en Vader, Hem zij de heerlijkheid en de kracht tot in <alle> eeuwigheid! Amen. Zie, Hij komt met de wolken, en elk oog zal Hem zien, ook zij die Hem doorstoken hebben; en alle stammen van het

land zullen over Hem weeklagen. Ja, amen. Ik ben de alfa en de oméga, zegt [de] Heer, God, Hij die is en die was en die komt, de Almachtige."

Vers 4

Johannes aan de zeven gemeenten die in Asia zijn. Nadat de bedoeling van het boek is aangeduid en opdracht is gegeven om het zorgvuldig te bewaren begint nu de eigenlijke Openbaring. Het is opvallend dat de aanhef lijkt op een brief van Paulus. Eerst wordt de afzender vermeld ("Johannes"), dan de geadresseerden ("de zeven gemeenten in Asia"), ten slotte volgt er een gelukwens ("genade zij u en vrede").

Opvallend is ook het bepaald lidwoord. Er staat niet "Johannes aan zeven gemeenten in Asia", maar: "Johannes aan DE zeven gemeenten, die in Asia". In de oudheid was dit een reden om de betrouwbaarheid van het boek in twijfel te trekken. Men meende dat Johannes zich richtte tot christelijke gemeenten in de oudheid, en men constateerde dat er tijdens de eerste eeuw in Thyatira nog geen christelijke gemeente was. Indien we beseffen dat Johannes zich richtte tot Joden op de toekomstige dag des Heren, dan verliest deze tegenwerping haar kracht. Tijdens de eerste eeuw woonden er in de provincie Asia veel Joden. Petrus duidt hen aan als "de vreemdelingen in de verstrooiing" (1 Petrus 1:1). In Thyatira was er een Joodse gemeenschap. De purperverkoopster Lydia was uit die plaats afkomstig en zij was een vrouw die God vereerde, d.w.z. een proseliet van het Jodendom (Handelingen 16:14).

Het lidwoord is nog om een andere reden opmerkelijk. Joden woonden immers ook in andere steden van de provincie, zoals Troas (Handelingen 20:5), Kolosse en Hierapolis (Kolossenzen 1:1, 2:1, 4:13). Hoe kan Johannes dan over DE zeven gemeenten in Asia spreken? Velen hebben hieruit afgeleid dat de toestanden in deze synagogen blijkbaar representatief waren voor de hele diaspora. Maar dat is niet de enige reden. Op de dag des Heren zullen er in dit gebied precies zeven gemeenten zijn met eigenschappen die in het boek Openbaring worden beschreven.

Genade zij u en vrede van Hem die is en die was en die komt, en van de zeven geesten die voor zijn troon zijn. Een heilwens als deze is ook te vinden in de brieven van Paulus, Petrus (1 Pet.1:2, 2 Pet.1:2), Johannes (2 Joh.1:3, 3 Joh.1:15) en Judas (Judas 1:2). De oorsprong ligt waarschijnlijk in de priesterzegen die is vermeld in het boek Numeri:

"De HERE zegene u en behoede u, de HERE doe zijn aangezicht over u lichten en zij u genadig, de HERE verheffe zijn aangezicht over u en geve u vrede" (Numeri 6:25-26).

Zó moesten de priesters Gods naam op de Israëlieten leggen en het volk Israël zegenen. Maar tussen de brieven van Paulus en het boek Openbaring bestaat er ook een belangrijk verschil.

Bij Johannes heeft de heilwens een unieke vorm. Hij wenst zijn lezers genade en vrede van: 1. "Hem die is en die was en die komt" (d.w.z. God), 2. De "zeven geesten die voor Zijn troon zijn" en 3. "Jezus Christus". Waar Paulus God en de Messias vermeldt (Rom.1:7, 1 Kor.1:3, 2 Kor.1:2, Gal.1:3, Efe.1:2, Fil.1:2, 2 Thess.1:2, Filemon:3, 1 Tim.1:2, 2 Tim.1:2, Titus 1:4) voegt Johannes "de zeven geesten" toe. Zij worden in het boek Openbaring op negen plaatsen genoemd (1:4, 3:1, 4:5, 5:6, 8:2, 8:6, 15:1, 16:2, 21:9). Vier maal heten ze "de zeven geesten", bij andere gelegenheden "de zeven engelen". Uit deze teksten is het volgende af te leiden:

- De zeven geesten zijn vóór de troon (1:4, 4:5), niet óp de troon. Ze bevinden zich bij de Koning en ze behoren tot de hofhouding. Ze staan gereed om opdrachten uit te voeren. De geesten zien eruit als vurige fakkels (4:5), waaruit blijkt dat het engelen zijn. In de Psalmen en de brief aan de Hebreëen staat, dat God "zijn engelen (d.w.z. boodschappers) tot geesten maakt en zijn dienaars tot een vuurvlam" (Psa.104:4, Heb.1:7).
- Wanneer Johannes hen voor het eerst ziet, zijn ze verbonden met oordeel en gericht. Er gaan bliksemstralen, stemmen en donderslagen uit van de troon (4:5). De Tronende maakt zich gereed voor een krachtmeting met de schepselen die Hem uitdagen (1 Sam. 2:10).
- In het visioen van de verzegelde boekrol worden de geesten voorgesteld als "de horens en ogen van het Lam" (5:6). Horens zijn een symbool van kracht (1 Sam.2:10, 1 Kon. 22:11, Micha 4:13, Luk.1:69), en ogen van kennis. Wanneer het Lam de aarde gaat bevrijden uit de greep van de satan voert dit zevental Zijn bevelen uit.
- Van de zeven geesten wordt gezegd, dat zij "uitgezonden zijn over heel de aarde" (of: het land, 5:6). Het zijn de "zeven ogen des HEREN, die de ganse aarde doorlopen" (Zacharia 3:9, 4:10). Dit doorlopen van het land houdt verband met zuivering, want de profeet merkt op, dat God "op één dag de ongerechtigheid... zal wegdoen" (Zacharia 3:9).
- In zijn boek spreekt Johannes over "de zeven engelen die vóór God staan" (8:2). Niet "zeven engelen", maar "DE zeven engelen". Uit het bepaald lidwoord blijkt, dat hij die boden al eerder had genoemd. "De zeven engelen" zijn blijkbaar dezelfde hemelwezens als "de zeven geesten van God". Van beiden wordt gezegd, dat zij "vóór God staan" en "vóór Zijn

troon zijn” (vergelijk 8:2 met 1:4 en 4:5). Later in het boek is er opnieuw sprake van “DE zeven engelen” (16:2).

- Deze engelen voltrekken in opdracht van God gerichten. Zij blazen de bazuinen (8:2, 8:6) en gieten de schalen van Gods gramschap uit (15:1, 16:2, 21:9). De aarde wordt dan getroffen door de “laatste plagen”.

De Messias heeft hun optreden als volgt aangekondigd:

“De Zoon des mensen zal zijn engelen uitzenden en zij zullen uit zijn koninkrijk verzamelen alle aanleidingen tot vallen en hen die de wetteloosheid doen, en zij zullen hen in de vuuroven werpen...” (Mattheüs 13:41-42)

Enkele gangbare misvattingen moeten in dit verband worden genoemd:

- De zeven geesten zijn geen aanduiding van “de heilige Geest”. Ze zitten niet *op*, maar staan *voor* de troon. Ze wekken geen leven, maar ze *verdelgen* Gods vijanden. Ook in 1 Timotheüs 5:21 worden God, de Messias en de engelen in één adem genoemd:

“Ik betuig voor God en Christus Jezus en de uitverkoren engelen, dat je deze dingen onderhoudt...”

Niemand vat “de uitverkoren engelen” op als een aanduiding van de heilige Geest. Met “de zeven geesten” moet men dit evenmin doen. Openbaring 1:4-5 is géén “trinitarische formule”.

- Dat het Lam “zeven horens” (5:6) heeft betekent niet dat Hem “alle macht is gegeven”, want het beest uit de zee beschikt zelfs over *tien* horens (12:3, 13:1, 17:3, 17:12). Toch heeft dat beest *minder* macht dan het Lam. Het getal tien moet letterlijk worden opgevat: de horens van het beest staan model voor tien koningen (17:12). De horens van het Lam zijn precies even letterlijk. Die staan model voor “zeven engelen”.

Johannes wenst zijn lezers genade en vrede van “de zeven geesten die voor Gods troon zijn” om aan te geven dat God in het oordeel de trouw niet vergeet. “Des HEREN ogen” (volgens 5:6 de geesten) “gaan over de gehele aarde, om krachtig bij te staan hen, wier hart volkomen naar Hem uitgaat” (2 Kron.16:9).

De zeven geesten staan vóór de troon van “de Zijnde en die Was en de Komende”. Ook deze Godsnaam verbindt het laatste Bijbelboek met de Torah. Bij de Horeb heeft God eens tot Mozes gesproken vanuit een doornstruik. Mozes

kreeg opdracht om naar Egypte te gaan en zijn volksgenoten te bevrijden. Hij vroeg:

“Maar wanneer ik tot de Israëlieten kom en hun zeg: De God uwer vaderen heeft mij tot u gezonden, en zij mij vragen: hoe is zijn naam – wat moet ik hun dan antwoorden?” (Exodus 3:13)

Waarop God zei:

“Ik ben, die Ik ben. Aldus zult gij tot de Israëlieten zeggen: Ik ben heeft mij tot u gezonden” (Exodus 3:14)

De vertaling van deze Godsnaam is omstrede. Moet men schrijven: “Ik ben die Ik ben”, “Ik zal zijn die Ik zijn zal” of “Ik zal zijn, zijnde, die was”? In de Openbaring noemt God zich “de Zijnde, die Was en de Komende”. Dezelfde God die sprak en handelde in het verleden, is er nú en zal er in de toekomst zijn. Actief betrokken bij de lotgevallen van zijn volk, bereid om te luisteren wanneer het tot Hem roept en trouw aan zijn eens gegeven belofte die Hij te Zijner tijd beslist zal vervullen. De vorm van de naam kan wisselen, afhankelijk van het tekstverband. In het boek Openbaring vinden we:

“Hem die is en die was en die komt” (1:4, 1:8)

“die was en die is en die komt” (4:8)

“die is en die was” (11:17)

Wanneer Gods “slaven” bemoediging nodig hebben, dan wordt Zijn aanwezigheid benadrukt en heet Hij: “die IS en die was en die komt” (1:4, 1:8). Indien Gods grote daden in herinnering worden gebracht – de schepping van de wereld met alles wat daarin is – dan staat “die WAS” voorop (4:8, vergelijk 4:11). Wanneer God “Zijn grote kracht heeft aangenomen en Zijn koningschap heeft aanvaard” (11:17b) dan wordt “die komt” weggelaten (11:17a). Zijn rijk is dan gekomen. Wat gelovigen eeuwenlang hebben gebeden: “Uw koninkrijk kome”, is dan in vervulling gegaan.

Vers 5

En van Jezus Christus, de trouwe getuige, de eerstgeborene van de doden en de overste van de koningen der aarde. “Trouw” is in het Grieks *pistos*, d.w.z. “geloofwaardig” of “betrouwbaar”. De Messias is in meerdere opzichten de “getrouwe getuige”. Allereerst om wat Hij toont aan Zijn slaven. Hij heeft wat God Hem gaf getrouw overgeleverd. Wat Hij in de Openbaring zegt is een betrouwbaar woord (1:1, vergelijk 21:5). Hij heeft zijn engel gezonden om deze boodschap “te betuigen voor de gemeenten” (22:16). Het werkwoord

martureoo, dat in 22:16 met “betuigen” is vertaald, is verwant aan het woord *martus* (1:5), dat “getuige” betekent. Een getuige is iemand die een getuigenis aflegt. Het “getuigenis van Jezus” (12:18, 19:10) is de inhoud van het boek Openbaring.

Uit het tekstverband blijkt, dat de Messias nog in ander opzicht “de getrouwe getuige” is: Hij is “de eerstgeborene van de doden”(1:5) en “het begin der schepping Gods” (3:14). Hij is een toonbeeld van de heerlijkheid die God aanvankelijk aan zijn “zonen” en uiteindelijk aan de hele schepping zal schenken (vgl. Rom.8:19-23, Rom.8:29, Heb.2:9-16, Jak. 1:18).

Bij het aanbreken van de dag des HEREN zal er in Israël een *valse* getuige optreden, en vele Israëlieten zullen zich laten misleiden. Slaven van de Messias moeten er van doordrongen zijn dat niet het beest maar Jezus Christus de ware getuige is.

- Omdat het beest “was en **niet is** en uit de afgrond zal opstijgen” (17:8) wenst Johannes zijn lezers genade en vrede van “Hem die **is** en die was en die komt” (1:4). Het beest eist verering maar het is slechts een mens. Op een bepaald ogenblik is het er niet. Maar God is er altijd.
- Het beest uit de zee heeft een helper die zijn opdrachten uitvoert, het “beest uit het land” (13:12). Die helper is in staat om aan een beeld “adem” (of: geest) te verlenen zodat dit gaat spreken en waarneemt of men het aanbidt (13:15). Omdat het beest over een machtige afgezant beschikt wenst Johannes zijn “medeslaven” genade en vrede van de boden van de Eeuwige die sterker zijn dan de bode van het beest (1:4).
- Het beest zal “uit de afgrond opstijgen” (11:7, 17:8) aangezien “zijn dodelijke wond wordt genezen” (13:3). Het zal de eerste mens claimen te zijn die op aantoonbare wijze uit de doden is opgestaan, en vrijwel iedereen zal dit geloven (13:3, vgl. 2 Thess.2:11-12). Daarom wenst Johannes zijn volksgenoten genade en vrede van “de Eerstgeborene uit de doden”, van Hem die *werkelijk* de eerste is van de nieuwe schepping (1:5).
- Het beest uit het land “*misleidt* hen die op de aarde wonen” (13:14). Want het leven van een dode die opstaat om God te lasteren, heeft een satanische oorsprong en is geen zegen maar een vloek. Jezus is de “trouwe” getuige (1:5). Het nieuwe leven dat Hij bezit en verschaft is niet langer aan vloek of verderf onderworpen. Wie in Hem gelooft, komt niet bedrogen uit.

- Het beest zal gezag ontvangen over “elk geslacht en elk volk en taal en natie” (13:3). Ook dan moeten Gods slaven blijven vertrouwen op “de Overste van de koningen der aarde” (1:5). Het beest zal slechts 3½ jaar heerschappij voeren. Jezus is de ware Messias die tijdens de komende eeuwen over de aarde zal regeren. Aangezien het Lam “Heer is van de heren” en “Koning van de koningen”, zal Hij het beest overwinnen (17:14).

Hem die ons liefheeft en ons van onze zonden heeft verlost door zijn bloed.

“Hem die ons liefheeft” heeft betrekking op de Messias, die ook in dat opzicht het beeld van God is en de liefde van zijn Vader zichtbaar maakt. In de Hebreeuwse Bijbel wordt dikwijls gesproken over de blijvende liefde van de Heer voor zijn volk (Deuteronomium 4:37, 7:8, 23:5; 1 Koningen 10:9, 2 Kronieken 2:11, 9:8; Psalm 47:3,5; Jesaja 43:1,4; Jeremia 31:1,3; Hosea 11:1; Maleachi 1:2). Gods liefde is het hoofdthema van het boek Hosea.

Ook in het laatste bijbelboek blijkt dat de HERE “Israël zo liefheeft, dat Hij het voor immer in stand wil houden”. In de donkerste periode van haar geschiedenis, de “grote verdrukking”, de “tijd van Jakobs benauwdheid” zorgt Hij ervoor dat een rest van het volk wordt gespaard (zie Openbaring 7:3, 9:4, 12:5-6, 12:14-16, 13:8, 14:4-5, 14:12, 19:7-9).

In sommige handschriften van het Nieuwe Testament staat in Openbaring 1:5: “die ons van onze zonden verlost door zijn bloed”, in andere: “die ons van onze zonden wast door zijn bloed”. In de oorspronkelijke tekst is dit slechts een verschil van één letter, er staat ofwel *lusanti* (die verlost) of *lousanti* (die wast). De werkwoordsvorm is de Griekse aoristus. Johannes benadrukt het **feit** van de verlossing zonder te zeggen wanneer die plaatsvindt. De vertaling “en ons van onze zonden HEEFT verlost” wekt de indruk dat de verlossing heeft plaatsgehad in het verleden, maar men zou met evenveel recht kunnen vertalen: “Hem die ons liefheeft en ons van onze zonden verlost door zijn bloed”. Dankzij de Messias zal Israël aan haar bestemming gaan beantwoorden. Eens zal het worden: een heilige natie, niet langer een volk dat zijn doel mist. De prijs die de Messias heeft betaald is daarvan het onderpand. Hij gaf zijn leven om zijn broeders het ware leven te kunnen schenken. Het vervolg van de lofzang sluit hierbij aan.

Vers 6

En ons gemaakt heeft tot een koninkrijk, tot priesters voor zijn God en Vader.

Weer blijkt dat het boek Openbaring is gericht tot Joden. De belofte om een priesterlijk koninkrijk te mogen zijn is immers aan Israëlieten gegeven. Bij de berg Sinaï heeft God tegen hen gezegd:

“Nu dan, indien gij aandachtig naar Mij luistert en mijn verbond bewaart, dan zult gij uit alle volken Mij ten eigendom zijn, want de ganse aarde behoort Mij. En gij zult Mij een koninkrijk van priesters zijn en een heilig volk. Dit zijn de woorden die gij tot de Israëlieten spreken zult” (Exodus 19:5-6)

Ondanks de ontrouw van Israël is die belofte nog steeds van kracht, want God voorzegt bij monde van de profeet Jesaja:

“Gij zult priesters des Heren heten, dienaars van onze God genoemd worden; gij zult het vermogen der volken genieten en u op hun heerlijkheid beroemen” (Jesaja 61:6)

In het Nieuwe Testament wordt de belofte herhaald. Aan “vreemdelingen in de verstrooiing”, d.w.z. Joden die buiten het land Israël wonen, schreef Petrus:

“Laat u ook zelf als levende stenen gebruiken voor de bouw van een geestelijk huis, om een heilig priesterschap te vormen, tot het brengen van geestelijke offers, die Gode welgevallig zijn door Jezus Christus... Gij... zijt een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterschap, een heilige natie, een volk (Gode) tot eigendom” (1 Petrus 2:5,9)

De vierentwintig oudsten in de hemelse raadsvergadering, die Johannes later mocht zien, prijzen de Messias omdat dankzij Hem Gods belofte in vervulling zal gaan.

“U bent geslacht en hebt voor God gekocht met uw bloed uit elk geslacht en taal en volk en natie, en hebt hen voor onze God gemaakt tot een koninkrijk en tot priesters; en zij zullen over de aarde regeren” (5:10)

Het Joodse volk is verstrooid onder “elk geslacht en taal en volk en natie”, maar het blijft een volk “Gode ten eigendom” en zal in de komende eeuwen een priesterlijk koninkrijk wezen.

“Zij zullen priesters van God en van Christus zijn en met Hem duizend jaren regeren” (20:6)

In die tijd zal zichtbaar worden wat God door de Messias tot stand heeft gebracht. Dan zullen er geen dictators meer worden bejubeld maar dan zal Gods Zoon alle eer krijgen. Vandaar dat de ziener eindigt:

Hem zij de heerlijkheid en de kracht tot in <alle> eeuwigheid! Amen. “Tot in alle eeuwigheid” is geen letterlijke weergave van de oorspronkelijke tekst. Johannes schreef: “tot in de eeuwen der eeuwen” (*eis tous aionas toon aionoon*).

“Eeuwen der eeuwen” is een hebraïsme, net zoals “heilige der heiligen”, “lied der liederen”, “knecht der knechten”, “heer der heren” en “koning der koningen”. Het is een aanduiding van “de eeuwen bij uitstek”, de apotheose van de wereldgeschiedenis, de tijdperken waarin Gods bedoelingen zichtbaar worden omdat Hij zijn grote macht heeft opgenomen en het koningschap heeft aanvaard. De Schepper zal dan in de persoon van de Messias over de aarde gaan regeren. In zijn boek geeft Johannes een beschrijving van die komende eeuwen: het tijdperk van de duizend jaren en het tijdperk van de nieuwe hemel en de nieuwe aarde. “Eeuw” is in het Bijbels spraakgebruik geen periode van honderd jaar, maar een aanduiding van een tijdperk in de wereldgeschiedenis dat minstens duizend jaar kan duren.

Vers 7

Zie, Hij komt met de wolken. Wat een openbaring zal dat zijn! “Komen met de wolken” betekent: “verschijnen met Goddelijke majesteit”. De psalmdichters en profeten hebben over de Schepper gezegd:

“Hij maakt de wolken tot zijn wagen, Hij wandelt op de vleugelen van de wind... In wervelwind en storm is zijn weg, wolken zijn het stof zijner voeten” (Psalm 104:3, Nahum 1:3)

Wanneer God gericht houdt en de volken oordeelt, dan “komt Hij met de wolken”:

“Zie, de HERE rijdt op een snelle wolk en komt naar Egypte; dan beven de afgoden van Egypte voor Hem en het hart van Egypte versmelt in zijn binnenste” (Jesaja 19:1)

In de evangeliën wordt de symboliek van het komen op de wolken als volgt verklaard:

“Zij zullen de Zoon des mensen zien komen op de wolken des hemels, met grote macht en heerlijkheid” (Mattheüs 24:30, vgl. Mar.13:26)

“Van nu aan zult gij de Zoon des mensen zien, gezeten aan de rechterhand der Macht en komende op de wolken des hemels” (Mattheüs 26:64, vgl. Mar.14:62)

Wie op de wolken komt is: “Gods rechterhand” en bekleed “met grote macht en heerlijkheid”. Zo’n mens heeft volmacht gekregen om de aarde te richten, d.w.z. om recht te zetten wat in de loop van de geschiedenis krom is geworden.

En elk oog zal Hem zien, ook zij die Hem doorstoken hebben; en alle stammen van het land zullen over Hem weeklagen. Ja, amen! Door het woordje *kai* met “ook” te vertalen wordt de indruk gewekt, dat de groep mensen waarbinnen “elk oog” Christus zal zien, een grotere is dan de groep die Hem heeft doorstoken. Het voegwoord *kai* kan echter verklarende betekenis hebben. Dikwijls staat het aan het begin van een bijzin, ter verduidelijking van het voorafgaande. Het ligt daarom voor de hand om 1:7 als volgt te vertalen: “elk oog zal Hem zien, *zij namelijk* die Hem hebben doorstoken, en alle stammen van het land zullen over Hem weeklagen”.

Het slot van vers 7 kan op verschillende manieren worden weergegeven. Sommigen schrijven: “alle stammen der aarde” (aldus b.v. het NBG), anderen “alle stammen van het land” (aldus b.v. Voorhoeve). Wie voor de eerste vertaling kiest, veronderstelt dat Mattheüs en Johannes de mensheid op het oog hadden. Wie de tekst op de tweede manier weergeeft, meent dat zij spraken over Joden.

Uit de Hebreeuwse Schriften blijkt dat er over het Joodse land wordt gesproken. Johannes citeert de profeet Zacharia. Die heeft in opdracht van God eens geschreven:

“Zij zullen hem aanschouwen die zij doorstoken hebben, en over hem een rouwklacht aanheffen, als de rouwklacht over een enig kind, ja, zij zullen over hem bitter leed dragen als het leed om een eerstgeborene” (Zacharia 12:10)

Uit het tekstverband blijkt dat “zij” betrekking heeft op de inwoners van de stad Jeruzalem en het land Israël:

“Te dien dage zal in Jeruzalem de rouwklacht groot zijn... het land zal een rouwklacht aanheffen, alle geslachten afzonderlijk” (Zacharia 12:11)

Alle inwoners van stad en land zullen rouw bedrijven, de leden van elk gezin, zowel de mannen als de vrouwen, ook de priesters en de Levieten:

“Het geslacht van het huis van David afzonderlijk en hun vrouwen afzonderlijk; het geslacht van het huis van Nathan afzonderlijk en hun vrouwen afzonderlijk; het geslacht van het huis van Levi afzonderlijk en hun vrouwen afzonderlijk; het geslacht van Simeï afzonderlijk en hun vrouwen afzonderlijk; alle overige geslachten, alle geslachten afzonderlijk en hun vrouwen afzonderlijk” (Zacharia 12:11-14).

Het werkwoord “weeklagen” heeft betrekking op de rouwklacht die men aanheft over een gestorvene. Zo “klaagden” de vrouwen in het huis van Jäirus, nadat diens dochtertje was overleden (Luk.8:52). Ook de vrouwen, die Jezus volgden

naar de heuvel Golgotha, “beklaagden” Hem omdat Hij op weg was naar Zijn executie (Luk.23:27). De kooplieden der aarde zullen “rouw bedrijven” bij de val van Babylon, omdat hun handelspartners zijn omgekomen (Openb.18:9). Het gaat om een uiting van diepe smart.

In het christendom heeft men de rouwklacht van de stammen negatief opgevat. Het zou een gevolg zijn van spijt. Wie op de aarde wonen, zullen betreuren dat ze zich niet tijdig hebben bekeerd. Want wanneer Jezus verschijnt, is de kans om behouden te worden voorgoed verkeken. Aldus de kerkelijke visie.

Uit het tekstverband blijkt dat deze zienswijze onjuist is. Johannes beschouwt het “klagen van de stammen” als een *heilsfeit*. Hij verlangt met heel zijn hart naar de komst van Jezus op de wolken en de respons van de stammen. Op het woord “weeklagen” laat hij volgen: “Ja, amen!”, een dubbele, krachtige bevestiging. “Zeker, zó zal het zijn!”

Johannes denkt niet: “Laat de Heer nog maar een poosje wegblijven, want als Hij eenmaal komt, dan is het voor mijn volksgenoten voor eeuwig te laat”. Integendeel, hij ziet met brandend verlangen uit naar de komst van de Messias. Aan het eind van zijn boek bidt hij: “Amen, kom, Here Jezus!” (22:20). Ook in dit opzicht sluit de ziener aan bij wat Zacharia had gezegd. Diens Godsspraak begon met de woorden:

“Ik zal over het huis van David en over de inwoners van Jeruzalem uitgieten de Geest der genade en der gebeden” (Zacharia 12:10).

De rouwklacht van de stammen is iets geweldigs, want de profeet eindigde:

“Te dien dage zal er een bron ontsloten zijn voor het huis van David en voor de inwoners van Jeruzalem ter ontzondiging en reiniging” (Zacharia 13:1).

Israëls rouwklacht wordt bewerkt door Gods Geest en ze leidt tot afwassing van zonden. Afgodendienst en valse profetie zullen uit het land verdwijnen (Zacharia 13:1-6). De stammen zullen rouw bedrijven vanwege het feit dat men een onschuldige (volgens de grondtekst de Heer zelf) heeft doorstoken. Men zal de misdaad betreuren die men heeft begaan, maar zich met zijn ganse hart bekeren.

De “bron ter ontzondiging” is het bloed van Christus. Toen Hij werd doorstoken kwamen er bloed en water uit zijn zijde:

“De soldaten dan kwamen en braken wel de benen van de eerste en van de andere die met Hem waren gekruisigd, maar toen zij bij Jezus kwamen en zagen dat Hij al was gestorven, braken zij zijn benen niet. Maar één van de soldaten

doorstak zijn zijde met een speer en terstond kwam er bloed en water uit. En hij die het heeft gezien, getuigt het en zijn getuigenis is waar, en hij weet dat hij zegt wat waar is, opdat ook u gelooft. Want deze dingen zijn gebeurd opdat de Schrift vervuld wordt: 'Geen been van Hem zal worden verbrijzeld'. En weer een ander Schriftwoord zegt: 'Zij zullen zien op Hem die zij hebben doorstoken'" (Johannes 19:34-37)

De Messias zal Israëls zonden wegwassen omdat Hij Israël liefheeft (1:5). Dat wegwassen vindt plaats zodra men Hem in geloof aanschouwt.

Vers 8

Ik ben de alfa en de omega, zegt [de] Heer, God, Hij die is en die was en die komt, de Almachtige. De alfa is de eerste en de omega de laatste letter van het Griekse alfabet. De uitdrukking "de alfa en de omega" is een synoniem van "de eerste en de laatste" (1:17, 2:8, 22:13) of "het begin en het einde" (21:6, 22:13). Die namen zijn ontleend aan het boek Jesaja, waar God zegt:

"Wie heeft dit bewerkt en tot stand gebracht? Hij, die de geslachten van de aanvang af heeft geroepen; Ik, de HERE, die de eerste ben, en bij de laatsten ben Ik dezelfde" (Jesaja 41:4)

"Ik ben de eerste en Ik ben de laatste en buiten Mij is er geen God. En wie is als Ik – Hij roepe het uit en verkondige het en legge het Mij voor – daar Ik toch het overoude volk in het aanzijn riep, en hetgeen er in de toekomst gebeuren zal, mogen zij verkondigen. Weest niet verschrikt en vreest niet. Heb ik het u niet van oudsher doen horen en verkondigd? Gij zijt mijn getuigen: is er een God buiten Mij? Er is geen andere Rots, Ik ken er geen" (Jesaja 44:6-8)

"Hoor naar Mij, Jakob, Israël, mijn geroepene. Ik ben dezelfde, Ik ben de eerste, ook ben Ik de laatste, ook heeft mijn hand de aarde gegrondvest en mijn rechterhand heeft de hemelen uitgebreid. Roep Ik hen, zij staan daar tezamen. Vergadert u allen en hoort. Wie onder hen heeft dit verkondigd? Hij, dien de HERE liefheeft, zal zijn welgevallen voltrekken aan Babel en zijn macht aan de Chaldeeën. Ik, Ik heb gesproken, ja, Ik heb hem geroepen, Ik heb hem doen komen en hij zal voorspoed hebben op zijn weg. Nadert tot Mij, hoort dit: Van de aanvang af heb Ik niet in het verborgene gesproken; ten tijde dat het geschiedt, ben Ik daar" (Jesaja 48:12-16)

De levende God die aan de oorsprong stond van het volk Israël, die dat volk aan zich verbond door het uit Egypte te leiden en het Zijn onderwijzing te geven, diezelfde God kondigt ook van te voren aan hoe het met dat ontrouwe volk zal aflopen. Alle inwoners van het land zullen rouw bedrijven. Vanaf dat ogenblik zal

er bij Israël van ontrouw geen sprake meer zijn. Het lijkt ongelofelijk. Maar Hij die het heeft voorzien zal er ook zijn wanneer het geschiedt. Zelfs in de tijd van Jakobs benauwdheid “is” Hij er. Hij “was” er bij Israëls begin, en Hij “zal komen” om zijn volk te verlossen.

“De Heer, God” is een equivalent van het Hebreeuwse *JHVH Adonai*, “de HEERE Here”. De God van het verbond die tevens de Schepper en Onderhouder is van alle dingen. *Die* God is in Openbaring 1:8 aan het woord. Wat Hij gesproken heeft zal beslist in vervulling gaan.

“Almachtige” is een vertaling van het woord *Pantokrator*. Deze Godsnaam komt in het boek Openbaring zevenmaal (1:8. 4:8. 11:17, 15:3, 16:7, 19:6, 21:22) en in de rest van het Nieuwe Testament eenmaal voor (2 Kor.6:18). In de Septuagint, de Griekse vertaling van de Hebreeuwse Bijbel, is het de weergave van *El Shaddai*, “Heer van de legermachten” (Amos 3:13, 4:13). Gods trouw, onveranderlijkheid en almacht staan er garant voor dat Israël eens aan haar doel zal gaan beantwoorden.

Johannes’ opdracht (1:9-11)

“Ik, Johannes, uw broeder en mededeelgenoot in de verdrukking en het koninkrijk en de volharding in Jezus, kwam op het eiland dat Patmos heet, om het woord van God en het getuigenis van Jezus. Ik kwam in [de] Geest op de dag van de Heer, en ik hoorde achter mij een luide stem als van een bazuin, die zei: Wat u ziet, schrijf dat in een boek en zend het aan de zeven gemeenten: naar Efeze, naar Smyrna, naar Pérgamus, naar Thyatira, naar Sardis, naar Filadelfia en naar Laodicéa”

Vers 9

Ik, Johannes, uw broeder en mededeelgenoot in de verdrukking en het koninkrijk en de volharding in Jezus, kwam op het eiland dat Patmos heet, om het woord van God en het getuigenis van Jezus. Vanaf vers 9 geeft Johannes een verslag van zijn ervaringen. Hij is een “broeder” van de “slaven” waarvoor het boek Openbaring is bestemd, d.w.z. hun volksgenoot (vgl. Han.2:29,37; 3:17,22; 7:2,23,25,26,37; 13:15,26,38; 22:1,5,6; 23:1,5; 28:17,21). Bovendien is hij hun “mededeelgenoot in de verdrukking en het koninkrijk en de volharding in Jezus”. Uit de Griekse zinsbouw blijkt, dat drie zelfstandige naamwoorden (verdrukking, koninkrijk en volharding) gezamenlijk worden bepaald door de toevoeging, “in Jezus”. Johannes spreekt niet over verdrukking in algemene zin: gevaarlijke of moeilijke omstandigheden, die elk mens kunnen treffen. Hij spreekt over een bijzondere vorm van verdrukking die alleen gelovigen maar ervaren: benauwdheid “in Jezus”. Die verdrukking houdt verband met “het koninkrijk” en met “volharding”, dat wil zeggen: met volhouden en blijven uitzien

naar het komende rijk. Gelovigen hebben weet van Gods rijk dat komt. Maar het is moeilijk om die verwachting te bewaren. Van die heerschappij is immers nog niets te zien. En de ontwikkelingen in de samenleving wekken de indruk dat het rijk verder weg is dan ooit. Afval van God, verzet tegen Zijn openbaring, toenemend ongeloof, groeiende wetteloosheid. Gods “slaven” zullen een extreme variant van dit alles ervaren. Zij zullen meemaken, dat de “mens der zonde” in de tempel gaat zitten en zich als God laat vereren, waardoor vele inwoners van het land hun Maker ontrouw worden (2 Thess.2:3-4). Johannes heeft iets dergelijks beleefd. In zijn tijd stonden er leugenaars op die ontkenden dat Jezus de Messias is, en zij sleepten vele Israëlieten in hun dwaling mee (1 Joh.2:18-27). Johannes had deel aan dezelfde verdrukking die Gods “slaven” zullen ervaren op de dag des Heren.

Voor “kwam” staat in het Grieks een verbuiging van het werkwoord “worden”. Omdat “ik werd in het eiland” geen fraai Nederlands is, hebben vertalers het begrip *ginomai* als “komen” of “zijn” weergegeven. In hun vertalingen slaat “ik kwam” (of: “ik was”) op het eiland genaamd Patmos. Het werkwoord wijst op doelgerichtheid. De Almachtige beschikte dat de ziener op Patmos terechtkwam, hij moest daar zijn om de openbaring te ontvangen die de Schepper aan Zijn “slaven” wilde geven.

“Het woord van God en het getuigenis van Jezus” is een aanduiding van de visioenen die in het boek Openbaring worden beschreven. Dezelfde uitdrukking vinden we in 1:2. “Het woord van God en het getuigenis van Jezus” bestaat uit “alles wat Johannes heeft gezien” (1:2). Uit vers 9 kunnen we niet afleiden dat Johannes naar een eiland was verbannen omdat de Romeinse overheid het christendom had verboden. *God* bracht hem naar Patmos om hem een profetische openbaring te geven en hem die te laten opschrijven. Op een eiland in de grote zee, symbool van een synagoge in de diaspora, ontving Johannes de “last van het woord des HEREN”, de profetie (1:3) die de inhoud vormt van het laatste Bijbelboek.

Vers 10

Ik kwam in [de] Geest op de dag van de Heer. Het tiende vers van de Openbaring is in de meeste Bijbelvertalingen weinig nauwkeurig weergegeven. In de oorspronkelijke tekst staat niet: “de dag van de Heer”, maar “’s Heren dag”. Bovendien ontbreekt het bepaald lidwoord voor het woord “geest”. Er is geen enkele reden om dit woord met een hoofdletter weer te geven. “In geest” is een uitdrukking die we in het laatste Bijbelboek herhaaldelijk tegenkomen:

“ik kwam in geest op ’s Heren dag...” (1:10)

“Hierna zag ik, en zie, een deur was geopend in de hemel, en de eerste stem die ik gehoord had als van een bazuin... zei: Kom hier op... Terstond kwam ik, in geest...” (4:1-2)

“En hij voerde mij weg in geest naar een woestijn” (17:3)

“En hij voerde mij weg in geest op een grote en hoge berg en toonde mij de heilige stad, Jeruzalem, die uit de hemel neerdaalde van God en de heerlijkheid van God had” (21:10)

De apostel Paulus laat zien, dat “in geest” de tegenpool is van “naar het lichaam”. Aan de gemeenten van Korinthe en Kolosse schreef hij:

“Want ik, naar het lichaam afwezig maar naar de geest aanwezig, heb reeds, alsof ik aanwezig was, hem geoordeeld, die dit zo bedreven heeft, in de naam van <onze> Heer Jezus <Christus>” (1 Korinthe 5:3)

“Want al ben ik ook naar het lichaam afwezig, toch ben ik in de geest bij u en verblijd ik mij bij het zien van uw orde en de vastheid van uw geloof in Christus” (Kolossenzen 2:5)

Wanneer een profeet hemelse dingen te schouwen krijgt, dan vertoeft hij “in geest” bij God, terwijl zijn lichaam op aarde blijft. “Naar de geest” is hij in de hemel, “naar het lichaam” bevindt hij zich op aarde (4:1-2). Johannes reisde niet lichamelijk naar de woestijn (17:3) of naar de top van een hoge berg (21:10), maar hij werd daar heen gevoerd “in geest”. “Naar het lichaam” bevond de ziener zich op een Grieks eilandje, aan het begin van onze jaartelling (1:9), maar “in geest” werd hij verplaatst naar ‘s Heren dag (1:10). God gaf hem te zien wat er in de verre toekomst in Klein Azië en in het land Israël zal gaan gebeuren (vgl. 19:11 e.v.).

De uitdrukking “’s Heren dag”, “dag des Heren”, of “dag van de Heer” komt in het Nieuwe Testament vier maal voor.

“Want u weet zelf nauwkeurig dat de dag van de Heer komt als een dief in de nacht” (1 Thessalonicenzen 5:2)

“Wij vragen u echter, broeders, in verband met de komst van onze Heer Jezus Christus en onze bijeenvergadering tot Hem, dat u niet snel in uw denken geschokt of verschrikt wordt... alsof de dag van de Heer al aangebroken zou zijn” (2 Thessalonicenzen 2:2)

“Maar de dag van de Heer zal komen als een dief, waarop de hemelen met gedruis zullen voorbijgaan en de elementen brandend vergaan” (2 Petrus 3:10)

“Ik kwam in geest op ’s Heren dag” (Openbaring 1:10)

De uitdrukking heeft niet betrekking op de “zondag”, maar op het toekomstige tijdperk waarin de Heer gericht gaat oefenen en de wereld rechtvaardig gaat oordelen.

Bij de uitdrukking “’s Heren dag” ligt de nadruk op het woord *dag*. Wij leven in ’s mensen dag (1 Kor.4:3, grondtekst), maar Johannes werd verplaatst naar ’s Heren dag. Het liet Paulus onverschillig hoe hij in het hier en nu door zijn medestervelingen beoordeeld werd. Hoe de Heer op *Zijn* dag over hem zou oordelen, dát was voor de apostel belangrijk (1 Kor.4:1-5). Op die dag wilde hij als rentmeester van Gods verborgenheden trouw worden bevonden.

Bij de uitdrukking “dag des Heren” ligt de nadruk op het woord *Heer*. De dag van de Heer is de dag van de *parousia*, d.w.z. het tijdperk van de komst en de daarop volgende tegenwoordigheid van de Messias op aarde.

En ik hoorde achter mij een luide stem als van een bazuin, die zei. Johannes hoorde achter zich een luide stem die hem opdracht gaf om wat hij zag op te schrijven. Voor “luide stem” staat in het Grieks letterlijk “grote stem”: de spreker ging de menselijke maat te boven. Uit het tekstverband blijkt dat deze “luide stem” *niet* de stem van Christus was. De opgestane Heer heeft een stem “als een gedruis van vele wateren” (1:15). Hij dicteerde Johannes wat die moest schrijven aan de zeven gemeenten (2:1, 8, 12, 18; 3:1, 7, 14). De stem “als een bazuin” was een andere, en wordt daarom in 4:1 aangeduid als “de *eerste* stem die ik gehoord had”. De bazuinstem was afkomstig van de openbaringsengel (1:1); de stem met het bruisende geluid van de verheerlijkte Messias.

“Als van een bazuin” is een nieuwe verbindingsschakel tussen het boek Openbaring en het Joodse volk. In Israël werd er bij allerlei gelegenheden op de “bazuin” geblazen om de mensen bijeen te roepen. Daarbij kon gebruik worden gemaakt van de sjofar (een ramshoorn) maar ook van zilveren trompetten. Israël is het volk “dat het geklank kent”. “Als van een bazuin” geeft aan, dat God “opstaat tot de strijd”. Hij zal de aarde gaan richten (vgl. Psalm 68:2, 1 Kor.14:8). Ook in latere visioenen van het boek Openbaring wordt er op bazuinen geblazen, en na elke bazuinstoot treedt de Messias op tegen de (politieke en godsdienstige) tegenstanders van “de heiligen” (8:2, 6, 13; 9:14).

Vers 11

“Wat u ziet, schrijf dat in een boek en zend het aan de zeven gemeenten”. Toen de stem klonk zag Johannes nog niets. “Wat u ziet” moet daarom worden beschouwd als een verwijzing naar de toekomst. Wanneer God over toekomstige zaken spreekt gebruikt Hij de tegenwoordige tijd. Voor de Eeuwige is de toekomst even zeker als het heden.

De engel die de Messias had gestuurd, gaf Johannes opdracht om wat hij zag op te schrijven en dit verslag te sturen aan de eerder genoemde “zeven gemeenten” (1:4). Voor “boek” gebruikt de schrijver het woord *biblion*, een verkleinwoord van *biblos*. Er staat eigenlijk: “een boekje”, d.w.z. een rol van kleine afmetingen. Het boek in kwestie kennen wij als de Openbaring.

De engel gaf een nauwkeurige opsomming van de gemeenten die het geschrift moesten ontvangen: **“naar Efeze, naar Smyrna, naar Pergamus, naar Thyatira, naar Sardis, naar Filadelfia en naar Laodicéa”.** Gerekend vanuit Patmos was Efeze de dichtstbijzijnde plaats. Wanneer een bode vanuit die havenstad naar het noorden reisde en vervolgens naar het oosten en zuiden, zou hij een cirkelvormige weg afleggen en de overige steden bereiken in de volgorde waarin de engel ze had opgesomd. In heel de provincie Asia, en ook in de genoemde plaatsen bestond er een omvangrijke Joodse gemeenschap.

Wat Johannes zag (1:12-16)

“En ik keerde mij om, om de stem te zien die met mij sprak en toen ik mij had omgekeerd, zag ik zeven gouden kandelaars; en in [het] midden van de kandelaars [iemand de] Zoon des mensen gelijk, bekleed met een gewaad tot de voeten en aan de borst omgord met een gouden gordel, en zijn hoofd en haar wit als witte wol, als sneeuw, en zijn ogen als een vuurvlam en zijn voeten aan blinkend koper gelijk, als gloeiden zij in een oven, en zijn stem als een gedruis van vele wateren. En Hij had in zijn rechterhand zeven sterren en uit zijn mond kwam een scherp, tweesnijdend zwaard, en zijn gezicht was zoals de zon schijnt in haar kracht”.

Vers 12

En ik keerde mij om, om de stem te zien die met mij sprak. Aangezien de “luide stem als van een bazuin” achter Johannes had geklonken (1:10), wendde de ziener zich om. “Om de stem te zien die met mij sprak” is een Griekse stijfiguur die bekend staat als *metonymia*. Een woord wordt in plaats van een ander woord gebruikt op grond van een werkelijk bestaande betrekking. Ook in het Nederlands gebruiken we deze stijfiguur dikwijls. We kunnen bijvoorbeeld

spreken over “de neuzen tellen” terwijl we de aanwezigen bedoelen. “Ik keerde mij om, om de stem te zien die met mij sprak” wil zeggen, “Ik keerde mij om, om de spreker te zien”. Omdat de kracht en de klank van de stem de menselijke maat overstegen, wint de stijlfiguur aan betekenis. Johannes schrok en was verbaasd.

En toen ik mij had omgekeerd, zag ik zeven gouden kandelaars. De oorspronkelijke tekst gebruikt voor “kandelaar” het woord *luchnia*, d.w.z. een standaard voor een olielamp. In de tabernakel in de woestijn en in de tempel van Jeruzalem stond één grote “kandelaar” met zeven armen, die brandde op olijfolie. Johannes zag echter zeven losse “kandelaren”, elk met een eigen brandende pit. De kandelaren waren van *goud*, wat erop wijst dat ze voor de dienst van God waren bestemd. De voorwerpen in de aardse tempel waren van goud gemaakt, als symbool van onvergankelijkheid, in tegenstelling tot de voorwerpen in de voorhof. Het is van belang om te beseffen, dat een kandelaar niet zelf licht geeft maar alleen het licht omhoog houdt. Om licht te kunnen verspreiden moet een “kandelaar” worden voorzien van een reservoir met olie en een brandende pit. Ook een Joodse gemeente verspreidt niet vanzelfsprekend licht. Om licht te kunnen verspreiden moet zij Gods woord omhoog houden. De Geest die door het woord spreekt is haar “oliereservoir” en de brandende “pit” is de *sheliach tsibboer* die in de samenkomst voorleest.

Vers 13

En in [het] midden van de kandelaars [iemand, de] Zoon des mensen gelijk. In de oorspronkelijke tekst ontbreekt het bepaald lidwoord voor het woord “zoon”. Johannes schreef niet, dat hij iemand zag die leek op **de** Zoon des mensen, d.w.z. op de Messias. De ziener schreef dat hij tussen de kandelaren een menselijke gestalte zag, een levend wezen dat er uitzag als een mens. Zijn woorden luiden letterlijk:

“en in midden der kandelaars als een zoon des mensen”

De beschrijving die Johannes geeft doet denken aan de Bijbelboeken Ezechiël en Daniël. Ezechiël sprak over “een gedaante, die er uitzag *als* een mens” (Ez.1:26) en Daniël over “iemand *gelijk* een mensenzoon” (Dan.7:13). De profeten gebruikten zulke bewoordingen omdat de persoon die met hen sprak kennelijk menselijk was. Ze zagen handen en voeten, een gezicht en een lang gewaad. Maar de persoon die zich aan hen openbaarde was geen gewone sterveling. Hij was bekleed met hemelse heerlijkheid en Goddelijke majesteit. Vandaar, dat het woordje “als” in hun beschrijvingen telkens terugkeert. Echt mens, en toch heel anders dan gewone mensen.

Dat de Menszoon zich te midden van de kandelaars bevond, heeft ongetwijfeld betekenis. Kandelaars worden op een donkere plaats neergezet en aangestoken om licht te verspreiden. Dat licht is van Hem afkomstig, Hij verzorgt hun lampen. Zoals de priesters dit deden in de tabernakel in de woestijn.

Bekleed met een gewaad tot de voeten en aan de borst omgord met een gouden gordel. Het eerste wat Johannes opvalt, zijn de kleren die de man aanheeft. Hij draagt een lang gewaad. De gordel die dat gewaad bijeen houdt bevindt zich niet om zijn heupen maar om zijn borst. En die gordel is van goud.

De uitdrukking “bekleed met een gewaad tot de voeten” (Gr. *enedumenon podere*) verwijst naar een visioen van de profeet Ezechiël (Ez.9:1-10:22). In dat visioen stuurde de HERE zes verderfengelen op Jeruzalem af. Die engelen werden vergezeld door een man “met linnen bekleed” (Ez.9:2,11). De man in Ezechiëls visioen was ook bekleed met een lang gewaad. Hij moest een merkteken aanbrengen op het voorhoofd van de rechtvaardigen in Jeruzalem, zodat zij gespaard bleven en niet samen met de onrechtvaardigen verdeld zouden worden (Ez.9:4-6). In het boek Openbaring gebeurt precies hetzelfde. Vóóordat de gerichten losbarsten, wordt er een zegel aangebracht op het voorhoofd van Gods “slaven” (7:2-3). Dat zegel voorkomt dat zij worden getroffen door de komende plagen (9:4).

Een gouden gordel om de borst zal Johannes later opnieuw opmerken, bij de “zeven engelen die de zeven laatste plagen hebben”. Wanneer die engelen uit de hemelse tempel komen, zijn ze “bekleed met rein, blinkend linnen en de borst omgord met gouden gordels” (15:6).

Uit de kleding die de Menszoon aanheeft blijkt, dat Hij uit het hemels heiligdom komt, en in opdracht van God de aarde gaat richten. Maar in het oordeel vergeet Hij de barmhartigheid niet. Wie op God vertrouwt zal worden gespaard. De Menszoon “voert oorlog in gerechtigheid” (19:11).

Vers 14

En zijn hoofd en haar wit als witte wol, als sneeuw. Johannes’ aandacht werd van de kleding van de gestalte naar diens hoofd geleid. De uitdrukking “wit als witte wol, als sneeuw” verwijst naar het boek Daniël. In een van zijn visioenen had Daniël gezien, dat “een Oude van dagen” plaatsnam, als voorzitter van de hemelse vierschaar, en ging rechtspreken waarbij er boeken werden geopend (Dan.7:9-10). Over die “Oude van dagen” merkte de profeet op, dat “zijn kleed wit was als sneeuw en zijn hoofdhaar blank als wol”. Wit haar wijst op eerbiedwaardige ouderdom (vgl. Spreuken 16:31, 20:29) en de daarmee gepaard gaande wijsheid en bezonnenheid.

Als Eersteling, Leidsman en Voorloper van de nieuwe schepping is de Mensenzoon gemachtigd om een oordeel te vellen en om het verkeerde recht te zetten. Hij is de Eerste en de Laatste (1:18, 2:8), het begin van de schepping van God (3:14), de Alfa en de Omega, het Begin en het Einde (21:6, 22:13).

En zijn ogen als een vuurvlam. Ook deze uitdrukking is ontleend aan het boek Daniël. Toen Daniël aan de oever van de Tigris vertoefde, was er “een man in linnen klederen gekleed” aan hem verschenen. De ogen van die man waren “als vurige fakkels” (Dan.10:6). Uit het verband blijkt, dat deze metafoor wijst op inzicht dat het normale menselijke verstand verre te boven gaat. Daniël had “zijn hart erop gezet om inzicht te verkrijgen en zich voor zijn God te verootmoedigen” (Dan.10:12). De man die hij ontmoette was gekomen “om hem te verstaan te geven wat zijn volk in het laatst der dagen overkomen zou”, hij beschikte over kennis aangaande de toekomst (Dan.10:14).

De Mensenzoon die zich op Patmos openbaarde kwam met dezelfde bedoeling naar Johannes toe. Hij kwam Johannes tonen “wat hierna zou gebeuren” (1:19), wat het volk Israël zou wedervaren in de slotfase van de tegenwoordige eeuw. “Ogen als een vuurvlam” worden in het boek Openbaring nog twee maal vermeld. Eerst in de boodschap voor de gemeente van Thyatira (2:18). Daar wijst de beeldspraak op een volmaakt inzicht. De Mensenzoon doorzoekt de nieren en de harten (2:23). Ook de Ruiters op het witte paard heeft “ogen als een vuurvlam” (19:12), zodat Hij kan “oordelen in gerechtigheid” (19:11). Hij beschikt over volmaakte kennis – niet alleen van onze daden maar ook van de motieven en drijfveren die achter die daden schuilgaan. Daarom is Hij in staat om een rechtvaardig oordeel te vellen.

Vers 15

En zijn voeten aan blinkend koper gelijk, als gloeiden zij in een oven. “Aan blinkend koper gelijk” is de weergave van *homoioo chalkolibanoo*. De precieze betekenis van *chalkolibanos* is echter onbekend. De uitdrukking komt alleen voor in het boek Openbaring (1:15, 2:18). Het is een samenstelling van de Griekse woorden *chalkos* (‘messing’) en *libanos* (dat ‘balsemhars’ of ‘wierookhars’ betekent). Aangezien wierook bestemd is om te worden verbrand, vermoedt men dat *chalkolibanos* duidt op een “blinkend of glanzend metaal”, een spiegelende legering met hoge lichtweerkaatsing zoals messing of brons. De kerkvader Hiëronymus meende dat het een mengsel van koper, goud en zilver was en gaf het in zijn Latijnse Bijbelvertaling weer als *aurichalcum*. De toevoeging “als gloeiden zij in een oven” wijst op een lichtglans, en wekt bovendien de indruk dat het om een gezuiverd metaal gaat, een legering waaruit alle onzuiverheden door verhitting zijn verwijderd.

De beschrijving die Johannes van de voeten geeft verwijst net als die van de ogen naar het visioen van de profeet Daniël bij de Tigris. Over de man die aan Daniël verscheen had de profeet gezegd dat “zijn armen en voeten glanzend waren, van gepolijst koper” (Dan.10:6). Hoewel Daniël andere bewoordingen gebruikte dan Johannes, is de overeenkomst frappant.

Toen de “heerlijkheid des HEREN” verscheen aan de profeet Ezechiël, werd Gods troon gedragen door vier cherubim of “levende wezens”. Ook de “voetzolen” van die wezens “fonkelden als gepolijst koper” (Ezech.1:7). Over hun manier van lopen merkt Ezechiël op: “Zij keerden zich niet om als zij gingen; zij gingen ieder recht voor zich uit” (Ezech.1:9). De profeet vond dit blijkbaar belangrijk, want hij zegt opnieuw: “Zij gingen ieder recht voor zich uit; waarheen de geest wilde gaan, gingen zij; zij keerden zich niet om als zij gingen” (Ezech.1:12). De cherubim werden bestuurd door Gods geest en gehoorzaamden de wil van God volkomen; ze hoefden nooit op hun schreden terug te keren.

Uit de vergelijking met de bijbelboeken Ezechiël en Daniël blijkt, dat de metafoor van blinkende voeten uitbeeldt dat de Mensenzoon optreedt in volmaakte overeenstemming met de wil van zijn Vader. Als Hij gericht oefent, spreekt en handelt Hij zó als de Vader Hem heeft opgedragen. Zijn vonnis heeft Goddelijk gezag. Niets of niemand kan het dwarsbomen of verijdelen.

En zijn stem als een gedruis van vele wateren. De “stem als een gedruis van vele wateren” verwijst opnieuw naar de profetie van Ezechiël. Indien de heerlijkheid des HEREN zich door de lucht verplaatste maakten de vleugels van de cherubs een ruisend geluid, “als het gebruis van vele wateren, als de stem des Almachtigen” (Ezech.1:24). Volgens Ezechiël is de stem die klinkt als een kolkende waterstroom de stem van de Almachtige. Wat de Mensenzoon tegen Johannes zei, was het woord van de almachtige God.

De vergelijking van Gods stem met wateren heeft voor het volk Israël diepe betekenis. De HERE is “verheven boven de stemmen van vele wateren, van de geweldige baren der zee” (Psalm 93:4). Ook boven Israëls aartsvijanden uit de volkeren zee:

“Natiën bruisen zoals geweldige wateren bruisen, maar dreigt Hij ze, dan vluchten ze weg en worden opgejaagd als kaf op de bergen vóór de wind” (Jesaja 17:13).

Wanneer de heerlijkheid des HEREN na lange afwezigheid terugkeert en de nieuwe tempel binnengaat, zal er opnieuw een geluid klinken “als het gedruis van vele wateren” (Ezech.43:2). Uit de klank van de stem van de Mensenzoon blijkt, dat God in zijn persoon naar Israël terugkeert om bij zijn volk te wonen. Al

verzetten de naties zich daartegen, al trekken ze gezamenlijk op tegen Jeruzalem (19:19-21), ze kunnen dit voornemen van de Almachtige niet verijdelen.

In het boek Openbaring wordt het bruisende stemgeluid nog twee maal vermeld. Wanneer het Lam op de berg Sion staat met honderdvier-en-veertigduizend volgelingen, klinkt er “een stem uit de hemel als een stem van vele wateren” (14:2). En wanneer de Almachtige het koningschap aanvaardt en over de aarde gaat regeren, klinkt deze stem opnieuw (19:6). Steeds gaat het om de Here die naar zijn volk terugkeert en zich met dit volk verenigt.

Vers 16

En Hij had in zijn rechterhand zeven sterren. “Zeven sterren” wekt in het oorspronkelijke Grieks andere associaties dan in het Nederlands. Bij een ster denken wij aan een gloeiende gasbol op grote afstand van de aarde, een hemellichaam dat groter is dan de zon en dat alleen maar klein lijkt omdat het zo ver weg is. Maar voor de mens uit de oudheid was een ster een lichtpuntje in de nacht, de tegenpool van de “zon in haar kracht” waar Johannes nog over zal spreken. Het Griekse woord *aster* kan betrekking hebben op een ster aan het firmament, maar ook op het vlammetje van een kaars of de brandende pit van een olielamp. In het vervolg van de Openbaring zal de Mensenzoon aan zijn “slaaf Johannes” uitleggen wat de zeven sterren zijn, d.w.z. wat zij vertegenwoordigen (1:20).

Over de rechterhand van God wordt in de Hebreeuwse Bijbel dikwijls gesproken. Het is de hand waarmee Hij werkt (Psa.80:16), de overwinning behaalt (Exod.15:6,12; Psa.20:7, 21:9, 44:4, 60:7, 78:54, 98:1), zijn volk in stand houdt en het verlost (Psa.17:7, 18:36, 63:9, 138:7, 139:10). De zeven sterren zijn werktuigen die de Mensenzoon gebruikt om licht te verspreiden zolang het nog nacht is. Als boodschappers van Hem mogen zij doorgeven wat Hij wil onthullen. Zó kunnen ze op aarde schijnen (1:20).

En uit zijn mond kwam een scherp, tweesnijdend zwaard. In de Hebreeuwse Bijbel wordt over het spreken van vijandige mensen gezegd: “hun tong is als een scherpgeslepen scheermes” (Psa.52:4), “hun woorden zijn... ontblote klingen” (Psa.55:22), “hun tanden zijn speer en pijlen, hun tong een scherp zwaard” (Psa.57:5), “zij smalen met hun mond, zwaarden zijn op hun lippen” (Psa.59:8). Maar het woord van God is krachtiger dan enig mensenwoord. Van de knecht des Heren heeft Jesaja geprofeteerd dat God zijn mond zou maken “als een scherp zwaard” (Jes.49:2), d.w.z. dat de HERE hem op grond van Zijn woord vonnis zou laten vellen. Dat woord is

“levend en krachtig en scherper dan enig tweesnijdend zwaard, en het dringt door, zó diep, dat het vaneenscheidt ziel en geest, gewrichten en merg, en het schift overleggingen en gedachten des harten, en geen schepsel is voor Hem verborgen, want alle dingen liggen open en ontbloot voor de ogen van Hem, voor wie wij rekenschap hebben af te leggen” (Hebreëen 4:12-13)

Wanneer de Messias terugkomt, zal Hij “de wetteloze verteren door de adem van zijn mond” (2 Thess.2:8). Op Zijn bevel zullen de antichrist en diens legers in één oogwenk worden weggevaagd (19:15,21). Aldus zal in vervulling gaan wat is voorzeggd door de profeet Jesaja:

“Hij zal de geringen in gerechtigheid richten en over de ootmoedigen des lands in billijkheid rechtspreken, maar hij zal de aarde slaan met de roede zijns monds en met de adem zijner lippen de goddeloze doden” (Jesaja 11:4)

“Uit zijn mond kwam een scherp, tweesnijdend zwaard” is beeldspraak voor de kracht van het woord van God en het vermogen van de Mensenzoon om op grond van dat woord Israëls vijanden te vernietigen.

En zijn gezicht was zoals de zon schijnt in haar kracht. “In haar kracht” wil zeggen, dat het schijnsel niet werd verzwakt door mist of wolken, en dat het even intens was als het licht op een mediterrane zomerdag. Het gezicht van de Mensenzoon straalt omdat het Gods majesteit weerspiegelt. Wat bij Mozes een zwakke en uitdovende afspiegeling was (2 Kor.3:13, vgl. Exod.34:33-35), is bij Hem een volmaakte en blijvende glans. Tijdens de verheerlijking op de berg is dit schijnsel voor enkele discipelen al zichtbaar geworden, als een vooruitblik op de heerlijkheid die de Messias zal bezitten wanneer Hij terugkeert naar de aarde (Matth.17:2).

Bemoediging en herhaling van de opdracht (1:17-20)

“En toen ik Hem zag, viel ik als dood aan zijn voeten; en Hij legde zijn rechterhand op mij en zei: Vrees niet, Ik ben de eerste en de laatste, en de levende; en Ik ben dood geweest, en zie, Ik ben levend tot in alle eeuwigheid, en Ik heb de sleutels van de dood en de hades. Schrijf dan wat u hebt gezien en wat is en wat hierna zal gebeuren. De verborgenheid van de zeven sterren die u hebt gezien op mijn rechterhand, en de zeven gouden kandelaars: de zeven sterren zijn [de] engelen van de zeven gemeenten, en de zeven kandelaars zijn [de] zeven gemeenten”.

Vers 17

En toen ik Hem zag, viel ik als dood aan zijn voeten. Wanneer de heerlijkheid van God voor stervelingen zichtbaar wordt dan heeft dit altijd dezelfde gevolgen. Ezechiël “viel op zijn aangezicht” (Ezech.1:28). Daniël “viel bezwijmd ter aarde” (Dan.8:17-18, 10:8-9). De discipelen die bij Jezus op de berg waren “wierpen zich op hun aangezicht” en “werden zeer bevreesd” (Matth.17:6) . Zelfs Gods trouwe “slaven” kunnen Zijn aanblik niet verdragen.

En Hij legde zijn rechterhand op mij. Toen de engel Gabriël aan Daniël verscheen, “raakte die hem aan en deed hem overeind staan” (Dan.8:18). In een later visioen raakte een hand Daniël aan en “deed hem op knieën en handen sidderend oprijzen” (Dan.10:10). Hier wordt uitdrukkelijk vermeld dat de Mensenzoon zijn *rechter* hand op Johannes legde (1:17), de hand waarin Hij “zeven sterren” hield (1:16). Die sterren vertegenwoordigen de “engelen” (d.w.z. de boodschappers) “van de zeven gemeenten” (1:20).

Johannes zou zelf óók een boodschapper worden. Hij zou namens de Mensenzoon aan zeven gemeenten gaan schrijven (1:11, 1:19, 2:1, 2:8, 2:12, 2:18, 3:1, 3:7, 3:14). Als bode zou hij “het woord van God betuigen en het getuigenis van Jezus Christus, alles wat hij had gezien” (1:2). Door zijn rechterhand op Johannes te leggen liet de Mensenzoon zien dat Hij deze “slaaf” (1:1) in dienst nam en hem als “engel” ging gebruiken.

En zei: “Vrees niet”. Dezelfde woorden klinken telkens opnieuw, wanneer God zich aan mensen openbaart. De stamvader van het Joodse volk kreeg al te horen: “*Vrees niet*, Abram, Ik ben uw schild” (Gen.15:1). Toen God Abrahams nageslacht uit Egypte leidde, werd er tegen hen gezegd: “*Vreest niet*, houdt stand, dan zult gij de verlossing des HEREN zien” (Exod.14:13). Bij de Godsverschijning op de Sinai zei Mozes: “*Vreest niet*, want God is gekomen om u op de proef te stellen” (Exod.20:20).

Wanneer Israëls verlossing nadert, krijgt het Joodse volk te horen:

“Vrees niet, want Ik ben met u; zie niet angstig rond, want Ik ben uw God, Ik sterk u, ook help Ik u, ook ondersteun Ik u met mijn heilrijke rechterhand ” (Jesaja 41:10-12, vgl. Openb.19:11-21).

De “man in linnen klederen” die bij de oever van de Tigris aan Daniël verscheen zei tegen hem:

“Vrees niet, Daniël, want van de eerste dag af, dat gij uw hart erop gezet hadt om inzicht te verkrijgen en om u voor uw God te verootmoedigen, zijn uw woorden gehoord, en ik ben gekomen op uw woorden” (Daniël 10:12)

Zoals de “man in linnen klederen” kwam om Daniël inzicht te geven, zo kwam de Mensenzoon ook naar Johannes toe om hem te tonen wat zijn volk in het laatste der dagen zou overkomen (Dan.10:14).

Vers 18

Ik ben de eerste en de laatste, en de levende, en Ik ben dood geweest, en zie, Ik ben levend tot in alle eeuwigheid, en Ik heb de sleutels van de dood en de hades. De Godsnaam “de eerste en de laatste” is ontleend aan de profetie van Jesaja (41:4. 44:6-8, 48:12-16). Jesaja laat zien wat de naam betekent: “Hij die de geslachten van de aanvang af heeft geroepen... bij de laatsten is Hij dezelfde” (Jes.41:4). Wat er in de verre toekomst zal gebeuren, heeft God Israël “van oudsher doen horen en verkondigd” (Jes.44:7-8). “Van de aanvang af heeft Hij niet in het verborgene gesproken, ten tijde dat het geschiedt, is Hij daar” (Jes.48:16). Zo is het ook met de Mensenzoon die spreekt in het boek Openbaring. In de eerste eeuw van onze jaartelling heeft Hij aan zijn slaaf Johannes te kennen gegeven wat er duizenden jaren later met het Joodse volk zou gaan gebeuren. En als het eenmaal plaatsvindt, zal Hij er zijn. Hij is de Eerste en de Laatste.

De verheerlijkte Messias noemt zich ook “de Levende”. Zowel in het Oude als in het Nieuwe Testament is dat een aanduiding van de ware God in tegenstelling tot de afgoden (zie bv. Deut.5:26). Vanwege zijn bereidheid om zich te vernederen en gehoorzaam te zijn tot aan de kruisdood heeft God Hem “de naam boven alle naam gegeven” (Fil.2:9, vgl. Efe.1:21 en Heb.1:4). Bij Zijn opstanding heeft Hij niet alleen het ware, onvergankelijke leven ontvangen, maar ook volmacht gekregen om dat Leven (met een hoofdletter) aan anderen door te geven.

Voor “Ik ben dood geweest” staat in de Griekse tekst letterlijk: “Ik werd dood”. Op de heuvel Golgotha stierf de Messias en gedurende drie dagen bevond Hij zich in het graf. Maar God wakte Hem op uit de doden en gaf Hem onvernietigbaar leven (vgl. Heb.7:16). Omdat de Opgestane dood is geweest en levend is geworden. is Hij niet alleen Heer van de levenden, maar ook van de doden.

“Hetzij wij dan leven, hetzij wij sterven, wij zijn van de Heer. Want daartoe is Christus gestorven en levend geworden, opdat Hij zou heersen zowel over doden als over levenden” (Romeinen 14:8-9)

De uitdrukking “levend tot in alle eeuwigheid” komt in de Openbaring nog één keer voor: als aanduiding van God die troont in de hemel (4:9). In de oorspronkelijke tekst ontbreekt het woord “alle”, er staat “tot in de eeuwen van de eeuwen” (*eis tous aioonaas toon aioonoon*). In alle eeuwen, niet alleen het tegenwoordige boze tijdperk, maar ook de komende eeuw van het vreedrijk en de daarop volgende eeuw van de nieuwe hemel en de nieuwe aarde, is de Levende aanwezig om over zijn volk te waken (vgl. Heb.7:25).

Voor Gods “slaven” die met de dood worden bedreigd (13:10,15) is de manier waarop de Mensenzoon zich voorstelt een grote bemoediging. Omdat Hij de dood heeft overwonnen beschikt Hij over “de sleutels van de dood en de hades” (vgl. Heb.2:9,14-15). Hij zal niet alleen voor doden die in hun graven liggen maar ook voor doden die verdrongen of verbrand zijn de deuren van de gevangenis openen. Hij zal ALLE doden oordelen naar hun werken (20:13). Trouwe slaven worden al levend gemaakt bij de eerste opstanding (20:4-6).

Vers 19

Schrijf dan wat u hebt gezien en wat is en wat hierna zal gebeuren. Volgens velen is “wat u hebt gezien” een aanduiding van het roepingsvisioen van Johannes (1:9-18). “Wat is” zou betrekking hebben op de zeven gemeenten, die men opvat als het christendom zoals dat nu al twintig eeuwen bestaat (2:1-3:22). “Wat hierna zal gebeuren” zou wijzen op Gods toekomstige oordelen die zullen worden gevolgd door de komst van het messiaanse vreedrijk en de nieuwe schepping (4:1-22:5). Maar deze uitleg is onjuist.

Vers 19 is in onze Bijbelvertalingen niet nauwkeurig weergegeven. In de oorspronkelijke tekst staat: “Schrijf dan wat je ziet en wat het zijn namelijk wat hierna moet gebeuren”. Het woord “wat” is in het Grieks een meervoudsvorm. Ook staat er niet: “wat is”, maar: “wat het zijn” (*ha eisin*). Verder staat het werkwoord “zien” niet in de voltooid verleden tijd maar in de *aoristus*. Het heeft niet alleen betrekking op wat Johannes “heeft gezien”, maar ook op wat hij op het moment van spreken *ziet* en wat hij nog *zal* gaan zien. Telkens wanneer Johannes iets te zien krijgt, moet hij het opschrijven. En hij moet uitleggen wat de dingen die hij ziet “zijn”, d.w.z. wat ze vertegenwoordigen. De beelden in zijn visioenen staan model voor volkeren, steden en machthebbers die er op aarde zullen zijn wanneer de dag des Heren aanbreekt, en voor gebeurtenissen die op die dag zullen plaatsvinden. Voor Johannes was dit “hierna”, want in zijn visioen was hij verplaatst naar 's Heren dag (1:10).

In het volgende vers gaat Johannes deze opdracht meteen uitvoeren. Namens de Mensenzoon legt hij uit dat de kandelaren die hij zag “gemeenten” zijn en de sterren “boden” van die gemeenten. In vers 20 staat dezelfde Griekse

werkwoordsvorm (*eisin*) als in vers 19. Johannes beschrijft niet alleen wat hij zag maar ook wat het geziene vertegenwoordigde.

Wanneer Johannes zeven brandende fakkels ziet, dan schrijft hij, dat het “de zeven geesten van God’ zijn (4:5). Wanneer hij ziet dat het Lam “zeven horens en zeven ogen heeft” dan legt hij uit: “Dat zijn de geesten van God, uitgezonden over de hele aarde” (5:6). Wanneer hij gouden schalen vol reukwerk ziet, dan schrijft hij: “Dit zijn de gebeden van de heiligen” (5:8). Wanneer hij een grote menigte ziet die is uitgedost om het Loofhuttenfeest te vieren, dan merkt hij op: “Dezen zijn het die uit de grote verdrukking komen” (7:14). Wanneer hij twee boetepredikers ziet optreden in rouwgewaad: “Dezen zijn de twee olijfbomen en de twee kandelaars, die vóór de Heer van de aarde staan” (11:4). Wanneer hij honderd-vier-en-veertig-duizend tempelzangers ziet: “Dezen zijn het die het Lam volgen waar het ook heengaat. Dezen zijn uit de mensen gekocht als eerstelingen voor God en het Lam” (14:4). Wanneer hij drie kikvorsen ziet: “Het zijn geesten van demonen die tekenen doen en die uitgaan naar de koningen van het hele aardrijk, om hen te verzamelen tot de oorlog van de grote dag van God” (16:14). Wanneer hij koppen en horens ziet: “De zeven koppen zijn zeven bergen... ook zijn het zeven koningen... en de tien horens... zijn tien koningen, die nog geen koninkrijk ontvangen hebben” (17:9, 10, 12). Als hij water ziet: “De wateren... zijn volken en menigten en naties en talen” (17:15). Steeds staat er hetzelfde woord (*eisin*). *Ha eisin* betekent: “wat het zijn”. “Wat is” is geen goede vertaling.

Wat Johannes zag, was wat “hierna zal gebeuren”. Het waren beelden van gebeurtenissen die op de dag des HEREN zullen plaatsvinden aangezien God dat zo heeft beschikt (vgl. 1:10).

Vers 20

De verborgenheid van de zeven sterren die u hebt gezien op mijn rechterhand, en de zeven gouden kandelaars: de zeven sterren zijn [de] engelen van de zeven gemeenten, en de zeven kandelaars zijn [de] zeven gemeenten. In vers 20 begint Johannes al uit te leggen wat de symbolen in zijn visioenen voorstellen. Zonder uitleg zou de betekenis van de zeven sterren (1:16) en de zeven kandelaren (1:13) een raadsel blijven. Deze “verborgenheid” is echter door Christus verklaard. Johannes heeft genoteerd “wat het zijn”.

De sterren zijn engelen van de zeven gemeenten en de kandelaars zeven gemeenten. Op het eerste gezicht lijkt de uitleg van de opgestane Messias het raadsel slechts te vergroten. Wat hebben sterren nu met kandelaren te maken? En engelen met gemeenten? In de oorspronkelijke tekst is het verband echter duidelijk. Het woord *aster* kan “ster” betekenen, maar ook “licht” of “vlam”. *Angelos* betekent “gezant” of “bode”. Het is een aanduiding van een *functie*. De

Mensenzoon beschikt over allerlei boodschappers: niet alleen de wezens die wij engelen plegen te noemen maar ook apostelen en profeten, en zelfs heel gewone mensen zoals de discipel Ananias (Handelingen 9:10-19). *Ekklesia* betekent “samenkomst” of “volksvergadering”. Het is niet de naam van een *organisatie* in een bepaalde plaats maar een aanduiding van de *mensen* uit die plaats, wanneer en voor zover ze bij elkaar zijn gekomen ².

De mensenmassa uit de stad Efeze die naar het theater was gestormd omdat zij zich door de zilversmeden had laten opstoken wordt door Lukas een onwettige *ekklesia* genoemd, d.w.z. een volksvergadering (Hand.19:32, 39, 41). En de stadsschrijver, die er na twee uur in slaagde om het gezelschap te kalmeren, was (naar Joodse opvatting) de “bode van de vergadering”, degene die in het openbaar het verlossende woord sprak (Hand.19:35-40).

Aan een gemeente zijn de woorden van God toevertrouwd. Zij heeft de taak om dat woord als een kostbare schat zorgvuldig te bewaren. Paulus noemt haar “*stylos* en *hedraiooma* van de waarheid”, d.w.z. de sokkel of het voetstuk waarop het kunstwerk van de waarheid is geplaatst zodat dit voor iedere voorbijganger zichtbaar wordt (1 Timotheüs 3:15). De Mensenzoon vergelijkt de gemeente met een *luchnia*, d.w.z. een standaard voor een olielamp. Zelf geeft zij geen licht maar ze mag het licht omhoog houden. De “bode van de vergadering” die in de samenkomst voorleest, is als de brandende pit. Hij zuigt Gods openbaring op en laat dat licht schijnen. De Messias werkt en spreekt door wie Zijn openbaring doorgeven. In Johannes’ visioen wordt dat uitgebeeld doordat de “vlammetjes” of “lichtjes” zich in Zijn rechterhand bevinden.

* * * * *

² Zie G.J.M.Bartelink, *Grieks-Nederlands Woordenboek*, Utrecht: Het Spectrum, 1958. In de Bijbel worden priesters en profeten “engelen” d.w.z. boodschappers van de Heer van de legermachten genoemd (Mal.2:7,3:1).